خۇمارنىڭ كۆچى ۋە ھوقۇقنىڭ خۇمارى

تىببىي پەنلەر دوكتورى گېيبور مېيت

مەن كانادانىڭ ۋانكوۋېر شەھىرىدە دوختۇرلۇق قىلىمەن، مەن بۇ جەريانىدا زەھەرلىك چېكىملىك خۇمارى پەۋقۇلئاددە كۆچلۈك كىشىلەر بىلەن ئۇچراشتىم. خىروئىنغا خۇمار بولغانلار كوكايىننى ئوكۇل قىلىپ ئۇرىدۇ، ھاراق ئىچىدۇ، مۇزىسمان زەھەر يەيدۇ ۋە كىشىلەرگە بىلىنگەن باشقا تۇرلۈك زەھەرلىك بۇيۇملارنى ئىستېمال قىلىدۇ. بۇ كىشىلەر ئازاب چېكىدۇ ۋە ھەممىدىن مەھرۇم قالىدۇ. ھالبۇكى، ھېچنەرسە ئۇلارنى خۇماردىن ياندۇرالمايدۇ، ۋاز كەچتۈرەلمەيدۇ. ئۇلارنىڭ خۇمارى تولىمۇ كۈچلۈك. ئەمما، سوراشقا تېگىشلىك مەسىلە شۇكى، بۇ زادى نېمە ئۈچۈن؟

ئەگەر خۇمار بولۇشنى چۈشەنمەكچى بولساڭىز، خۇمار بولۇشتا نېمە چاتاق بارلىقىغا قارىساڭىز بولمايدۇ، ئەكسىچە خۇمارنىڭ شۇ كىشىلەرنىڭ نەزىرىدىكى يوللۇق تەرەپلىرىگە قارىشىڭىز كېرەك. باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا، ئادەم خۇماردىن زادى نېمىگە ئېرىشىدۇ؟ زەھەر چەككۈچىلەر خۇمارىنى بېسىش ئارقىلىق ئاغرىقىنى پەسەيتەلەيدۇ، تىنچلىق تۇيغۇسىغا، كونترول قىلىش تۇيغۇسىغا، ئەمىلىككە ئېرىشەلەيدۇ، گەرچە بۇلارنىڭ ھەممىسى تولىمۇ قىسقا مەزگىللىك بولسىمۇ.

مەسىلە (تىنچلىق، ئەمىلىك دېگەندەك) بۇ ئىجابىي ئاممىلارنىڭ نېمىشقا ئۇلارنىڭ ھاياتىدىن يوقاپ كەتكەنلىكى، يەنى ئۇلارنىڭ بېشىغا زادى نېمە ئىش كەلگەنلىكىدۇر. خىروئىن، مورفىن، كودېين، كوكايىن، ھاراق قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ئۇلارنىڭ نەزىرىدە «ئاغرىق توختىتىش دورىسى»دۇر. ئەنە شۇ سەۋەبتىن، بۇ نەرسىلەرگە خۇمار بولغۇچىلاردىن سورىلىدىغان تۇنجى سوئال «نېمىشقا خۇمار بولۇپ قالدىڭ؟» ئەمەس، بەلكى «نېمىگە ئازابلاندىڭ؟»دۇر.

مەن «خۇمار»غا «كىشىگە ۋاقىتلىق ئازادىلىك ۋە ۋاقىتلىق ھۇزۇر بېغىشلايدىغان؛ ئەمما ئۇزۇن مۇددەتتىن قارىغاندا كىشىگە زىيان سالىدىغان، بەزى سەلبىي ئاقىۋەتلەرنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان؛ ئەمما، بۇ سەلبىي ئاقىۋەتلەرگە قارىماستىن، كىشى ئۇنىڭدىن ۋاز كېچەلمەيدىغان ھەرقانداق قىلمىش» دەپ ئېنىقلىما بېرىمەن. بۇ نۇقتىدىن قارىغاندا، سىز دۇنيادا نۇرغۇن تۇرلۈك خۇمارلار بارلىقىنى چۈشىنىۋالالايسىز. دەرۋەقە، زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ خۇمارى بار، ئەمما كىشىلەر ئىستېمالچىلىقىغا، ئىنتېرنېتقا، مال سېتىۋېلىشقا، يېمەكلىككىمۇ خۇمار بولۇپ قېلىشىدۇ.

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

بىز ئىنسانلار ئاچ ئەرۋاھلارمىز. ھەممىمىزنىڭ ئىچىدە تولدۇرۇلۇشقا موھتاج بوشلۇقلار بار، نۇرغۇنلىرىمىز بۇ بوشلۇقنى سىرتتىن تولدۇرۇشقا تىرىشىمىز، خۇمار ئەنە شۇ بوشلۇقنى سىرتتىن تولدۇرۇش ئۇرۇنۇشىدۇر.

ئەمدى، كىشىلەرنىڭ نېمىشقا ئازابلىنىدىغانلىقىنى بىلمەكچى بولسىڭىز، ئۇلارنىڭ گېنىغا ئەمەس، تۇرمۇشىغا قارىشىڭىز كېرەك. مېنىڭ خۇمارى پەۋقۇلئاددا كۈچلۈك بىمارلىرىمغا نىسبەتەن، ئۇلارنىڭ نېمە ئۈچۈن ئازابلىنىۋاتقانلىقى تولىمۇ ئېنىق: چۈنكى ئۇلار ئۆمۈر بويى خورلانغان، ئۇلار ھايات سەپىرىنى «خورلانغان بالا» سۈپىتىدە باشلىغان. مەن 12 يىل جەريانىدا داۋالىغان يۈزلىگەن ئاياللارنىڭ ھەممىسى بالىلىق چېغىدا جىنسىي خورلاشقا ئۇچرىغان. ئەرلەرمۇ روھىي زەربىگە، جۈملىدىن قايتا ـ قايتا جىنسىي خورلاشقا، تاشلاپ قويۇلۇشقا، جىسمانى خورلاشقا ۋە ھېسسىي زەربىلەرگە ئۇچرىغان. مانا بۇ ئۇلارنىڭ ئازابىنىڭ سەۋەبلىرىدۇر.

بۇ يەردە «ئىنسان مېڭىسى»دىن ئىبارەت يەنە بىر نەرسە بار. ئىنسان مېڭىسى مۇھىت بىلەن ئۆزئارا تەسىرلىشىش جەريانىدا يېتىلىدۇ. مېڭە نوقۇل ھالدا گېن جەھەتتىلا پروگراممىلانغان ئەمەس. بالىلىقتىكى مۇھىت مېڭىنىڭ تەرەققىياتىغا تەسىر كۆرسىتىدۇ.

زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ خۇمار قىلىدىغانلىقى توغرىسىدا خاتا چۈشەنچىلەر مەۋجۇت. ئەمەلىيەتتە، خۇمار قىلىدىغىنى نوقۇل ھالدا زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ ئۆزى ئەمەس، چۈنكى كۆپىنچە زەھەرلىك چېكىملىكنى ئىستېمال قىلىپ باققان نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنىڭغا خۇمار بولۇپ قالمايدۇ. ئۇنداقتا مەسىلە شۇكى، نېمىشقا بەزى كىشىلەر ئاسانلا خۇمار بولۇپ قالىدۇ؟ مەسىلەن، يېمەكلىك ئەسلىدە خۇمار قىلمايدۇ، ئەمما بەزى كىشىلەر ئۇنىڭغا خۇمار بولۇپ قالىدۇ؛ مال سېتىۋېلىشمۇ ئەسلىدە ئادەمنى خۇمار قىلمايدۇ، ئەمما بەزى كىشىلەر ئۇنىڭغىمۇ خۇمار بولۇپ قالىدۇ؛ تېلېۋىزور ئەسلىدە ئادەمنى خۇمار قىلمايدۇ، ئەمما بەزى كىشىلەر ئۇنىڭغىمۇ خۇمار بولۇپ قالىدۇ. ئۇنداقتا، بەزى كىشىلەرنىڭ بۇ نەرسىلەرگە ئاسانلا خۇمار بولۇپ قېلىشىنىڭ سەۋەبى زادى نېمە؟

كىشىلەر نېمىشقا دوپامىن ۋە ئېندورفىنغا ئوخشاش خىمىيەلىك ماددىلارنى قوبۇل قىلىشقا موھتاج بولىدۇ؟ چۈنكى، ئۇلار بالىلىق دەۋرىدە خورلاشقا ئۇچرىغاندا، ئۇلارنىڭ نېرۋا يوللىرى نورمال تەرەققىي قىلمىغان بولىدۇ. ھاياتىڭىزدا ـــ بولۇپمۇ كىچىك ۋاقتىڭىزدا ـــ مۇھەببەت ۋە رىشتە كەمچىل بولسا، مۇھىم نېرۋا يوللىرى نورمال تەرەققىي قىلالمايدۇ، يەنى خورلانغان ئەھۋالدا ئىشلارنىڭ تەرەققىياتى نورمال بولمايدۇ. ئۇلار زەھەرلىك چېكىملىك چەككەندە، مېڭىسى ئاسان تەسىر ئۇچرايدۇ، ئۇلار ئەنە شۇ چاغدا ئۆزىنى نورمال، ئازابى يېنىكلىگەندەك ھېس قىلىدۇ ۋە مۇھەببەتنى ھېس قىلالايدۇ. بىر بىمار ماڭا مۇنداق دېگەنىدى: «مەن تۇنجى قېتىم خىروئىن چەككەندە، خۇددى ئانىسى تەرىپىدىن قۇچاقلانغان بالىغا ئوخشاش ئىللىقلىقنى ھېس قىلغانىدىم ... بىز بۇ روھىي جاراھەت ۋە ئازابنى ئاڭسىز ھالدا ئەۋلادتىن ئەۋلادقا <مىراس> قالدۇرىمىز.»

شۇنسى ئېنىقكى، ئىنسان روھىيىتىدىكى بۇ خىل بوشلۇقنى تولدۇرۇشنىڭ سان ـ ساناقسىز ئۇسۇللىرى بار. گەرچە ھەرخىل كىشىلەردىكى بوشلۇقنى تولدۇرۇشنىڭ ئۇسۇللىرى پەرقلىق بولسىمۇ، ئەمما روھىيەتتىكى بۇ خىل بوشلۇق ھەمىشە بىز كىچىك ۋاقتىمىزدا ئېرىشەلمىگەن (مېھر ـ مۇھەببەت دېگەندەك) نەرسىلەردىن مەنبەلىنىدۇ.

بىز زەھەرلىك چېكىملىك چەككۈچىلەرگە: «سەن قانداقمۇ ئۆزۈڭگە بۇنداق ئىشنى راۋا كۆرىسەن؟ جېنىڭغا زامىن بولۇشى مۇمكىن بولغان بۇ قورقۇنچلۇق ماددىنى بەدىنىڭگە ئوكۇل قىلىپ ئۇرۇشقا قانداقمۇ قولۇڭ بارىدى؟» دەيمىز، ئەمما بىز ئىنسانلارنىڭ (ئۆزىمىز ئۈچۈن خۇددى ئۆز تېنىمىزگە ئوخشاشلا، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ مۇھىم بولغان) يەر شارىغا نېمىلەرنى قىلغانلىقىمىزغا قاراڭ. بىز ئاتوموسفېراغا، دېڭىز ـ ئوكيانلارغا، تەبىئىي مۇھىتقا ھەر خىل زەھەرلىك نەرسىلەرنى «ئوكۇل» قىلىپ ئۇرۇۋاتىمىز، بۇ نەرسىلەرنى بىزنىمۇ، يەرشارىنىمۇ ئۆلتۈرۈۋاتىدۇ. ئۇنداقتا، قايسىسىنىڭ خۇمارى كۈچلۈكرەك؟ قايسىسىنىڭ زىيىنى تېخىمۇ چوڭراق؟ نېفتىكە، ئىستېمالغا بولغان خۇمارىنىڭمۇ؟ ياكى زەھەرلىك چېكىملىكلەرگە بولغان خۇمارىنىڭمۇ؟

6 ـ ئاينىڭ 9 ـ كۈنى، «نيۇيورك ۋاقىت گېزىتى»دە بۇلتۇر نويابىردا ئۆلتۈرۈلگەن، ئامازون رايونىدىكى گۇاراني قەبىلىسىنىڭ رەھبىرى نىسىيو گومېس ھەققىدە بىر پارچە ماقالە ئېلان قىلىندى ... ئۇ ئۆز خەلقىنى يامغۇرلۇق ئورمانىنى، جۈملىدىن برازىلىيەدىكى يەرلىك ھىندىيانلارنىڭ ياشاش مۇھىتىنى ۋەيران قىلىۋاتقان چوڭ فېرما خوجايىنلىرى ۋە شىركەتلەردىن قوغداش يولىدا ھاياتىدىن ئايرىلغان.

ئوخشاش ئىش تارىختا كانادامۇ يۈز بەرگەن. مېنىڭ نۇرغۇن بىمارلىرىم كانادالىق ھىندىيانلار بولۇپ، ئۇلار زەھەرلىك چېكىملىكلەرگە ئېغىر دەرىجىدە خۇمار بولغان. ئۇلار گەرچە ئومۇمىي نوپۇسنىڭ ئاز بىر قىسمىنى تەشكىل قىلسىمۇ، ئەمما تۈرمىدىكىلەرنىڭ، زەھەر چەككۈچىلەرنىڭ، روھىي كېسەللەرنىڭ ۋە ئۆلۈۋالغانلارنىڭ كۆپ قىسمىنى تەشكىل قىلىدۇ. بۇ زادى نېمە ئۈچۈن؟ چۈنكى، ئۇلارنىڭ زېمىنلىرى تارتىۋېلىنغان، ئەۋلادمۇ ئەۋلاد ئۆلتۈرۈلگەن ۋە خورلانغان.

ئەمما، مېنىڭ سوئالىم شۇكى، سىز بۇ يەرلىك خەلقلەرنىڭ ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرىنى ۋە ئۇلارنىڭ شۇ ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن زەھەرلىك چېكىملىككە ئۆگىنىپ قالغانلىقىنى چۈشىنەلەمسىز؟ ئۇلارنى شۇ ئازاب ـ ئوقۇبەتلەرگە دۇچار قىلغان كىشىلەرنىچۇ؟ ئۇلار (يەنى ھىندىيانلارنى ئازاب ـ ئوقۇبەتكە دۇچار قىلغان ئاق تەنلىكلەر) نېمىگە خۇمار؟ شۇنداق، ئۇلار ھوقۇققا، بايلىققا، ئىگىلىۋېلىشقا، ئۆزىنى كۈچەيتىشكە خۇمار.

ئۇلار تېخىمۇ خۇشال ۋە كۈچلۈك بولۇش ئۈچۈن، ھوقۇققا موھتاج. شۇنداقلا، ئۇلار ئاشۇ ھوقۇقنى ئېرىشىش ۋە ئۇنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈنلا ئۇرۇش قىلىشقا، نۇرغۇن كىشىلەرنى ئۆلتۈرۈشكە تەشنا. ھوقۇق خۇمارى ھەمىشە كىشى سىرتتىن تولدۇرماقچى بولغان بوشلۇققا ئالاقىدار ئىشتۇر. ناپالېئون ھوقۇقىدىن ئايرىلىپ، ساينت خېلېنا ئارىلىغا سۈرگۈن قىلىنغاندىن كېيىنمۇ «مەن ھوقۇقنى سۆيىمەن، مەن ھوقۇقنى

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.uyghurktap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

سۆيـمەن» دەپ جار سالغانـدى. ئۇ ئۆزىنى ھوقۇقسىز تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى، يەنى ئۇ سىرتقى ھوقۇقتىن مەھرۇم بولسىلا، ئۆزلۈك تۇيغۇسىنى يوقىتاتتى.

شۇڭا، مۇھىتى ۋەيران قىلىنغان، كىلىماتى ئىسسىپ كېتىۋاتقان، دېڭىز-ئوكيانلىرى تالان-تاراج قىلىنغان، مۇشكۈلاتقا تولغان بۇ دۇنياغا نەزەر سالغىنىمىزدا، بىز ھاكىمىيەت بېشىدىكى ئىنسانلاردىن ئىنساپ كۈتۈپ يۈرسەك بولمايدۇ. چۈنكى، شۇنداق دېيىشكە مەجبۇرمەنكى، كۆپىنچە ھاللاردا ھوقۇقدار كىشىلەر دۇنيادىكى روھىيىتى ئەڭ قۇرۇق كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار ھەرگىز بىز ئۈچۈن مەسىلىلەرنى ھەل قىلىپ بەرمەيدۇ.

* ئاپىتور خىروئىن خۇمارىنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشىنى كىشىلەرنىڭ ئازاب-ئوقۇبەتلىرىگە باغلاپ چۈشەندۈرىدۇ. لېكىن، بۇ ھەرگىزمۇ «ئازاب-ئوقۇبەتتە قالغان كىشى خىروئىن چەكسە بولىدۇ» دېگەنلىك ئەمەس. شۇنداقلا، خىروئىن چەككۈچىلەرنىڭ ئۇنىڭغا خۇمار بولۇپ قالىدىغانلىقى بۇگۈنكى تىبابەت دۇنياسىدا تالاش-تارتىشسىز قوبۇل قىلىنغان ھەقىقەت بولغاچقا، بارچە قېرىنداشلىرىمىزنى شەخسنى، ئائىلىنى ۋە جەمئىيەتنى خانىۋەيران قىلىۋېتىدىغان بۇ «ئاق ئالۋاستى»دىن قەتئىي يىراق تۇرۇشقا تەكرار ئۇندەيمىز.

ئىنگلىزچىدىن ھېكمەتيار ئىبراھىم تەرجىمىسى

مەنبە:

https://youtu.be/66cYcSak6nE

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى